

Fylkesmannen i Oslo og Viken
v/Marte Rosnes
Pb. 325

1502 MOSS

Deres ref.: Hilde Sundt Skålevåg
Marte K. Rosnes

Vår ref.: 19/461-10/KAGRI

Dato: 15.12.2020

Uttalelse om utkast til ny utslippstillatelse for Fuglevik renseanlegg

1. INNLEDNING

Vi viser til oversendt utkast til utslippstillatelse for Fuglevik renseanlegg fra Fylkesmannen i Oslo og Viken. MOVAR har foretatt en gjennomgang av tillatelsen, og vil i det følgende fremsette merknader til utkastet.

MOVAR har et ønske om å bygge et fremtidsrettet renseanlegg, og har på bakgrunn av flere utredninger og forprosjekter et mål om å finne de beste teknologiske løsninger for innbyggerne i kommunen. Målet har både en miljømessig, samfunnsmessig og økonomisk side. For MOVAR er det sentralt å finne en riktig balanse mellom hensynene i samarbeid og dialog med forurensningsmyndighetene. MOVAR har derfor brukt betydelige ressurser for uttesting og evaluering av teknologier for å etablere et renseanlegg med sekundærrensing og fosforfjerning.

Innledningsvis vil vi minne om søknadens omfang, som beskrives i pkt. 1.3 i vår søknad om utslippstillatelse. Det er søkt om tillatelse som omfatter MOVARs renseanlegg på Fuglevik og de hovedledninger og hovedpumpestasjon som MOVAR eier, ikke de kommunale ledningsnettene. Det er viktig at Fylkesmannen har et bevisst forhold til grensesnittet mellom MOVAR og kommunene.

I utkastet til utslippstillatelse er det oppstilt vilkår som går vesentlig lenger enn forutsetningene som tidligere har vært signalisert fra Fylkesmannen. Formålet med vår uttalelse er å inngi merknader til vilkår som MOVAR mener er uforholdsmessige strenge, og særlig da kravet om nitrogenfjerning. I tillegg mener vi det er vilkår som nødvendiggjør presiseringer fra Fylkesmannen.

Uttalelsen er utarbeidet med teknisk og juridisk bistand fra henholdsvis COWI og Advokatfirmaet Føyen Torkildsen.

2. KRAV OM NITROGENFJERNING

2.1. Innledende bemerkninger

Fylkesmannen har i utkastet utslippstillatelse uten forvarsel eller nærmere begrunnelse oppstilt krav om nitrogenfjerning med en rensegrad på 70 % av årlig middelvei. På bakgrunn av nærmere

konsekvensutredninger og resipientvurderinger fremstår vilkåret som uforholdsmessig. Vi vil derfor anmode Fylkesmannen om å revurdere vilkåret basert på våre innspill nedenfor.

2.2. Om forurensningsmyndighetenes adgang til å oppstille krav om nitrogenfjerning

Forurensningsmyndighetenes adgang til å stille vilkår for utslippstillatelser for avløpsanlegg må sees i lys av at forurensningsforskriften regulerer i detalj hvilke krav som stilles for utslippstillatelser til avløpsanlegg. Forskriftens § 14-6 regulerer rensekravene til avløpsanlegg med utslipp til følsomt område. For alle nye renseanlegg eller anlegg som endres vesentlig med utslipp til følsomt område skal avløpsvannet gjennomgå fosforfjerning og sekundærrensing.

Nitrogenfjerning etter forurensningsforskriften kreves dersom utslippet «1. januar 2007 hadde krav til nitrogenfjerning og hørte til tettbebyggelse nevnt i vedlegg 1 punkt 1.3 til kapittel 11». Listen i vedlegget omfatter kun Nordre Follo, Oslo, Jessheim og Lillehammer. Forurensningsmyndighetene har ved vedtakelsen av forskriften foretatt en avveining av behovet for nitrogenfjerning i følsomme områder, og avgrenset dette til de nevnte områdene. Avgrensingen bygger på avløpsdirektivets kriterier for utarbeidelse av liste over følsomme områder, inntatt som vedlegg 1 til forurensningsforskriftens kapittel 11.

Dersom det skal oppstilles nitrogenfjerningskrav for områder som ikke omfattes av forskriftskravet, må det foretas en konkret vurdering av hvordan utslippet påvirker resipienten. Dette er lagt til grunn av Miljødirektoratet:

«Sekundærrensekravet og nitrogenfjerningskravet gjelder alle eksisterende renseanlegg i tettbebyggelse nevnt i vedlegg 1 til kapittel 11. Eventuelle nye krav til nitrogenfjerning, vil bero på områdeinndeling, jf. § 11-6, resipientundersøkelser, jf. § 14-9 og tiltaksvurderinger».¹

Vi er innforstått med at Fylkesmannen har adgang til å stille vilkår for en tillatelse etter forurensningsloven § 11, jf. § 16. Det er imidlertid ikke adgang til å stille et hvilket som helst vilkår bare det kan motvirke forurensning. I tråd med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper må det foreligge en forholdsmessighet mellom mål og midler. Dette fordrer at Fylkesmannen må vurdere hvor mye det vil koste den enkelte å oppfylle et aktuelt vilkår mot hvor mye som vil bli vunnet ved vilkåret.

Vi bemerker at kostnadselementet har stor betydning for vilkår som oppstilles for tillatelser etter forurensningsloven. I motsetning til andre virksomheter har ikke MOVAR mulighet til å avslutte utslippet dersom det blir uforholdsmessig kostbart å opprettholde utslippet. De tiltak som utslippstillatelsen forutsetter, krever store investeringer finansiert etter selvkostprinsippet. Merkostnadene ved slike tiltak vil derfor til syvende og sist bli liggende hos abonnentene.

Begrensingen i vilkårsadgangen har også en side til kravet til vedtakets begrunnelse. Dersom Fylkesmannen skal oppstille vilkår som fremstår som uforholdsmessige, stiller dette strengere krav til begrunnelsen. Dette er sentralt både av hensyn til å sikre klarhet i vilkårenes innhold, hvilke ressurser som kreves for å oppfylle vilkårene i tillatelsen og for å vurdere lovligheten av vilkåret.

---

¹ Miljødirektoratets kommentarer til forurensningsforskriftens § 14-6 tredje ledd.

2.3. Nærmere om nitrogenfjerningskravet

2.3.1. Utredninger om nitrogenfjerningskravet

Som Miljødirektoratet har lagt til grunn i sin veileder vil nye krav til nitrogenfjerning bero på resipientundersøkelser og tiltaksvurderinger. MOVAR har derfor foretatt ytterligere vurderinger som belyser begge vurderingstemaene.

MOVAR har innhentet en resipientvurdering som vurderer vannkvalitet og utslipp av nitrogen i anleggets resipient. Rapporten er inntatt som [vedlegg 1](#). Videre har MOVAR foretatt en konsekvensutredning, ved å vurdere hvilke miljømessige og økonomiske konsekvenser nitrogenfjerningskravet får for etableringen og driften av anlegget. Konsekvensutredningen er inntatt som [vedlegg 2](#). I det følgende vil vi fremheve de sentrale funn i utredningen, som etter vårt syn underbygger at det vil være uforholdsmessig å oppstille krav om nitrogenfjerning for Fuglevik renseanlegg.

2.3.2. Vilkårets miljømessige fordeler

I beregningen av forventet utslipp til resipient vedlagt vår søknad, er det estimert at man ved å gjennomføre sekundærrensing vil oppnå en rensegrad på ca. 25 % for nitrogen (Tot-N). Ved å stille vilkår om en rensegrad på 70 % for nitrogen ønsker Fylkesmannen at det skal oppnås en rensegrad som er 45 %-poeng høyere enn ved sekundærrensing. For å belyse de miljømessige virkningene av nitrogenfjerningskravet, er det sentralt å vurdere hvordan utslippet vil påvirke eutrofieringen i resipienten.

Utførte resipientundersøkelser viser at Ytre Oslofjord er klassifisert som svært god mht. nitrogenfjerning hele året, og at det således er lite sannsynlig for økt eutrofiering som følge av dagens nitrogenutslipp. For å vurdere hvordan utslippet fra det nye Fuglevik renseanlegg vil påvirke eutrofieringen, har COWI foretatt beregninger av innlagringsdyp og fortykning av avløpsvannet med utgangspunkt i vannmengdene etter fremtidig utvidelse av renseanlegget.

I beregningene er det lagt til grunn at Tot-N i utløpsvannet vil være 35 000 µg/l (35 mg/l) uten nitrogensrensing, mens man vil ved nitrogenrensing forvente en konsentrasjon på 14 000 µg/l (14 mg/l). Undersøkelser viser at bakgrunnskonsentrasjonen for Tot-N i gjennomsnitt er 234 µg/l i Ytre Oslofjord.

Etableringen av det nye renseanlegget åpner muligheter for å dimensjonere utslippet annerledes. Et sentralt funn i COWIs vurdering, er at innlagring og fortykning skjer dypere dersom utslippet senkes fra 50 meter til 70 meter. Ved å senke utslippspunktet, vil det være små forskjeller mellom utslippets påvirkning av resipient med og uten nitrogenfjerning. Videre vil etablering av en diffusor sikre enda dypere innlagring og fortykning, som ytterligere reduserer forskjellen mellom sekundærrensing og nitrogenfjerning.

Ved å gjennomføre nitrogenfjerning, vil man riktignok oppnå omtrent 45 %-poeng høyere rensegrad. Det sentrale er imidlertid i hvordan utslippet påvirker konsentrasjonen av nitrogen i Ytre Oslofjord. Etter COWIs beregninger, resulterer nitrogenfjerning i en noe lavere konsentrasjon av nitrogen i resipienten. Men, som det fremgår av rapporten inntatt i [vedlegg 1](#), er det begrensede forskjeller på hvordan utslippet påvirker konsentrasjonen av nitrogen i Ytre Oslofjord.

Den begrensede fordelene med nitrogenfjerning må dermed vurderes opp mot hvilke ulemper vilkåret påfører anleggseier, og hvorvidt vilkåret får negative konsekvenser for klimagassutslipp for øvrig. For

å vurdere dette har COWI foretatt en konsekvensutredning av nitrogenfjerningskravet, inntatt som vedlegg 2.

2.3.3. *Miljømessige og økonomiske ulemper som følge av nitrogenfjerningskravet*

Som beregningsgrunnlag er det foretatt et utvalg av mulige løsninger som kan benyttes for å tilfredsstille krav til nitrogenfjerning. COWIs beregninger viser at bygging av et anlegg med nitrogenrensing vil føre til økte utslipp av andre klimagasser både i anleggs- og driftsfasen for alle de aktuelle løsningene.

Det forventes at det vil bli betydelig høyere utslipp av lystgass, som utgjør 2/3 av klimagassutslippet ved nitrogenfjerning. Videre er det ventet å bli et vesentlig høyere energiforbruk dersom anlegget skal gjennomføre nitrogenfjerning. COWI begrunner det økte energiforbruket med behovet for større luftbasseng, behov for pumping av større vannmengder, samt den naturlige konsekvensen av at et større anlegg medfører et høyere energiforbruk ved oppvarming, ventilasjon og belysning.

COWIs beregninger viser at klimagassutslippene for anlegget vil over en periode på 40 år øke fra ca. 60 000 tonn CO₂ (sekundærrensing + fosforfjerning) til mellom 75 000 til 97 000 tonn CO₂ dersom nitrogenfjerning også skal gjennomføres. Dette tilsvarer en økning på 20 – 40 %.

Etablering av nitrogenfjerningskravet får videre store økonomiske konsekvenser for MOVAR. COWIs beregninger viser at driftskostnadene per år øker fra kr 16 000 000 (sekundærrensing + fosforfjerning) til mellom kr 21 000 000 til 23 000 000 (sekundærrensing + fosfor- og nitrogenfjerning). Dette utgjør en differanse på mellom 30 og 40 %, og skyldes i hovedsak strøm- og vedlikeholdskostnader, samt bemanningsbehov.

Nitrogenfjerningskravet medfører ikke minst at investeringskostnadene for å etablere nytt anlegg på Fuglevik vil bli langt høyere. COWIs kalkyler viser at kostnadene for etableringen av anlegget øker fra ca. kr 400 000 000 (sekundærrensing + fosforfjerning) til mellom kr 700 000 000 til 1 100 000 000 for nitrogenfjerning. Dette innebærer en økning på mellom 75 % til 175 %.

De økte investerings- og driftskostnader resulterer i at årskostnadene er estimert til å være 70 til 130 % høyere ved å gjennomføre nitrogenfjerning. Dette gir store utslag i avløpsgebyrene for abonnentene. Innføring av sekundærrensing vil per abonnent medføre en økning på ca. kr 1 600 per år. Skal det i tillegg gjennomføres nitrogenfjerning vil økningen bli hele kr 3 600 per år, dvs. en økning på ca. kr 2000 per abonnent. Det vil være svært vanskelig å legitimere en slik økning i gebyrene overfor abonnentene med grunnlag i et krav om nitrogenfjerning, gitt den begrensede miljømessige gevinsten.

2.4. Sammenfatning

I punkt 2.3 er de sentrale funn i våre resipientberegninger og konsekvensutredninger fremhevet. Vurderingene viser at det er et misforhold mellom det man oppnår med å stille krav om nitrogenfjerning, og de ulempene dette medfører.

Nitrogenfjerning vil naturlig nok være den mest egnede måten å oppnå høyest rensegrad for nitrogen. Når Fuglevik renseanlegg skal oppgraderes, har MOVAR med nye teknologiske løsninger imidlertid svært gode muligheter til å dimensjonere et sekundærrensianlegg slik at differansen mellom hvordan utslipp av nitrogen påvirker resipient med og uten nitrogenrensing blir begrenset.

Vi vurderer derfor de samlede miljømessige fordelene ved å gjennomføre nitrogenfjerning som små, idet utslipp av klimagasser vil bli høyere med et slikt krav. Som vår redegjørelse viser, vil nitrogenfjerningskravet medføre vesentlig høyere kostnader i både anleggsfasen og driftsfasen.

På bakgrunn av oversendte utkast til utslippsuttalelse er vår oppfatning at Fylkesmannen ikke har foretatt den nødvendige avveiningen som kreves når det oppstilles et vilkår som går utover krav som følger av lov og forskrift. Årsaken til at nitrogenfjerningskravet er ikke berørt i utslippstillatelsen, og har heller ikke tidligere vært kommunisert overfor MOVAR.

Vi er kjent med at Miljødirektoratet har varslet om en skjerpet praksis for utslippstillatelser til renseanlegg som omfattes av forskriftens kapittel 14, jf. blant annet Miljødirektoratets brev til fylkesmennene av 20. august 2019. Men selv ikke Miljødirektoratet har signalisert et generelt krav til nitrogenfjerning for utslipp til følsomme områder. Innskjerpingen synes primært å være rettet mot krav om sekundærrensing, noe MOVAR stiller seg positiv til.

For det tilfellet at forurensningsmyndighetene søker å etablere en praksis med nitrogenfjerningskrav for utslipp til Ytre Oslofjord, er det uheldig at dette ikke har blitt kommunisert på en offentlig og tydelig måte som gir rom for innspill fra anleggseiere, interesseorganisasjoner og bransjen for øvrig. I fravær av forskriftskrav vil et vilkår om nitrogenfjerning bero på en konkret vurdering. På bakgrunn av vår gjennomgang og konsekvensutredning mener vi det vil være uforholdsmessig å oppstille et slikt krav for Fuglevik renseanlegg.

3. MERKNADER TIL KRAV OM SAMORDNINGPLIKT

I utkastet til utslippstillatelse pålegges MOVAR flere plikter knyttet til samordning av tiltak i ledningsnett sammen med de kommuner som er tilknyttet dette. Slik disse pliktene er utformet, fremstår det som uklart hvor langt MOVARs ansvar rekker.

I henhold til pkt. 1.3 kan det synes som om MOVAR pålegges ansvar for å samordne nødvendige tiltak i det totale ledningsnettet, herunder de deler av ledningsnettet som ikke eies av MOVAR. Det antas at dette ikke kan være intensjonen, da MOVAR ikke har noen myndighet til å gjennomføre tiltak på ledningsnett som ikke eies av MOVAR. MOVAR har heller ingen myndighet til å pålegge andre rettssubjekter å gjennomføre dette.

Vi legger til grunn at bestemmelsen kun stiller opp en plikt til å samordne sitt eget arbeid knyttet til miljørisikovurderinger og tiltaksprioriteringer med kommunenes. Dette vil man i størst mulig utstrekning selvsagt gjøre, men MOVAR kan altså ikke pålegges noe ansvar for øvrige aktørers oppfølging av dette.

I pkt. 1.3 fremgår det av utkastet at *«dersom ikke annet er beskrevet i en samordningsavtale, er MOVAR IKS ansvarlig for samordningen.»* Det fremstår som uklart hvilken hjemmel Fylkesmannen har for å oppstille en slik plikt. Det er nærliggende å anta at hjemmelen for dette kravet er internkontrollforskriften (IKF) § 6. IKF § 6 oppstiller en samordningsplikt i de tilfeller flere virksomheter utfører arbeid/aktivitet sammen på samme arbeidsplass, eller for hverandre. Sistnevnte tilfelle omfatter arbeid som utføres ved oppdrag på oppdragsgivers eget område eller anlegg. Det vises for øvrig til kommentarer til Internkontrollforskriften hvor dette fremkommer.

Den samordning som Fylkesmannen her pålegger, omhandler ikke arbeid på samme arbeidsplass eller oppdragsgivers anlegg. Bestemmelsen kommer følgelig ikke til anvendelse på dette forholdet. Kravet som pålegger MOVAR en samordningsplikt, herunder at MOVAR får ansvaret for samordningen, er etter vårt syn derfor uten rettslig grunnlag. Vi ber derfor om at vilkåret slettes.

Det understrekes fra MOVAR sin side at man selvsagt vil arbeide lojalt med tilknyttede kommuner hvor det er naturlig for å redusere de miljømessige ulemper som ledningsnett og avløpsrenseanlegg medfører. Vi oppfatter imidlertid at Fylkesmannen på flere punkter stiller krav knyttet til det som i realiteten tilligger den respektive kommunes ledningsnett. Det innebærer at utkastet til tillatelse går lenger enn det MOVAR har rettslig og praktisk mulig til å kontrollere/påvirke. Dette mener vi det ikke er rettslig adgang til, og er forhold som eventuelt må reguleres i utslippstillatelsene til kommunene som eier ledningsnett med påslipp til MOVARs anlegg.

For en del bestemmelser er det gitt plikter som fremstår som uklare i forhold til omfanget av mulig samordning. Vi kommenterer disse i det følgende:

- 2.6.1: Miljørisikovurdering for det totale avløpsanlegget – dette er akseptabelt så lenge det kun omhandler MOVARs anlegg, og ikke ledningsnett eid av kommunene. Vi ber Fylkesmannen klargjøre innholdet i begrepet «det totale avløpsanlegget».
- 2.6.2: Plikt til samordning av overordnet avløpsplaner, herunder at behovet for økt kapasitetsbehov som følge av planlagt utbygging i kommunen hensyntas. Etter vårt syn er kapasitetsbehov noe som meldes inn av kommunene, og vi mener derfor at dette kravet i stedet må fremmes overfor kommunene
- 2.6.3: Krav til aktiv deltagelse i kommunenes arbeid med utarbeidelse av tiltaksplaner knyttet til reduksjon av fremmedvann og fornyelse av ledningsnett. Det fremstår som uklart hvorfor MOVAR skal være forpliktet til å bidra til et arbeid som tilligger kommunene
- 3.1.2: «Påslipp til kommunalt avløpsnett og avløpsnett til MOVAR IKS skal ikke medføre fare for at MOVAR IKS ikke vil kunne overholde krav til utslipp i denne tillatelsen» - Påslipp til kommunalt avløpsnett reguleres av forurensingsforskriftens § 15A hvor kommunen er myndighet for påslipp til eget nett. Kommunene tar kontakt med MOVAR hvis de mener det kan ha betydning for oss. MOVAR har imidlertid ingen myndighet til å reelt påvirke utslippsmengdene uten varsel fra kommunene. Vi mener derfor at dette er et krav som må stilles til kommunen som eier av avløpsnett.
- 3.1.6: Felles system for å oppdage og å fjerne utslipp grunnet feilkoblinger av stikkledninger til avløpsnett. MOVAR har ikke stikkledninger inn til abonnenter hvor feilkoblinger kan være aktuelt. MOVAR kan ikke ha ansvar for å følge opp at systemet faktisk blir fulgt opp av kommunene.
- 3.1.7: Krav om felles utredning og analyse av innlekking av fremmedvann – MOVAR vil bidra til dette, men har ikke mulighet til å pålegge andre aktører å bidra.

På denne bakgrunn må kravene som er opplistet tas ut av endelig tillatelse. Punkt 2.6.1 kan medtas i tillatelsen, under forutsetning av at vår tolkning ovenfor er korrekt.

4. ØVRIGE MERKNADER

4.1. Krav om beste tilgjengelig teknologi

I flere punkter i utkastet er det vist til det skal anvendes den beste tilgjengelig teknologi og fagkunnskap, herunder punkt 3.1.1. og 3.1.3. Et slikt uforbeholdent krav kan reise tolkningstvil om Fylkesmannen oppstiller et strengere krav enn forurensingsforskriftens punkt § 14-5, som oppstiller en forholdsmessighetsbegrensning. Vi ber Fylkesmannen klargjøre og spesifisere kravene, og i ethvert tilfelle omformulere bestemmelsene slik at kravet samsvarer med forurensingsforskriften § 14-5.

4.2. Krav om maksimalt årlig utslipp

I vedlegg 2 til vår søknad er det angitt anslått utslippsmengde for de ulike parameterne. Anslagene er en *estimert* utvikling basert på statistisk grunnlag. Formålet med estimatene er å gi et innblikk i hvilke utslipp som kan forventes i fremtiden, men det er naturligvis knyttet usikkerhetsfaktorer til den forventede utviklingen. Dette innebærer at det kan forekomme avvik både i positiv og negativ retning. Fylkesmannen synes å ha lagt til grunn anslagene ved fastsettelse av maksimal utslippsmengde. En konsekvens av dette er at et høyere utslippsmengde vil være i strid med utlippstillatelsen.

Dette fremstår for MOVAR som en lite egnet tilnærming som ikke følger direkte av verken lov eller forskrift. Forskriftens regulering er å stille krav om rensegrad for de ulike parameterne. Vi mener ulempene en høyere utslippsmengde medfører, kan motvirkes ved å oppstille veiledende utslippsmengder sammenholdt med de krav som stilles til rensegrad, metode og overvåking i tillatelsen, herunder MOVARs varslingsplikt etter punkt 1.1 første avsnitt. Det er også vanskelig for oss å forstå behovet for maksimale mengder, så lenge anslått utslippsmengder ikke avviker vesentlig fra reell utslippsmengde. Kravet slik det nå er formulert, vil vanskeliggjøre en hensiktsmessig logistikk, da MOVAR i liten grad kan reelt påvirke mengdene av avløpsvann som kommer fra det kommunale avløpsnett.

I likhet med kravene kommentert i punkt 3, er dette krav som bør inntas i utlippstillatelsene til eierkommunene. MOVAR vil imidlertid i forbindelse med planlegging av det nye anlegget jobbe ytterligere med dimensjonerende mengder og vurderinger knyttet til økning i belastning i fremtiden. I dette arbeidet har vi planlagt å involvere eierkommunene og få forankret tall for forventet utvikling, slik at vi dimensjonerer anlegget forsvarlig i henhold til forventet vekst.

I tillegg til krav om rensegrad og maksimal utslippsmengde er det i utkastet inntatt en bestemmelse om at MOVAR plikter å *«reducere utslipp så langt det er mulig uten urimelig kostnader»*. Innholdet i denne forpliktelsen er uklar, og etter vår oppfatning er det mest hensiktsmessig at MOVAR forholder seg til fastsatte rensekrav. MOVAR ønsker naturligvis å etablere og drifte et mest mulig bærekraftig anlegg, men å innta en selvstendig plikt til å redusere utslipp utover grensene fastsetter fremstår som svært lite forutsigbart. Vi anmoder derfor om at bestemmelsen tas ut.

4.3. Håndtering av septikslam

I punkt 5.2 i utkastet har Fylkesmannen stilt krav til behandling av avløpslam og septikslam som vil behandles på anlegget.

Fylkesmannen har presisert at septikslam kun er inkludert *«dersom dette slammet er levert anlegget i forkant av renseprosessen og er omfattet av rammen gitt i 1.1.»*. Avgrensingen som foretas er uklar. MOVAR har påtatt seg å behandle septik på vegne av eierkommunenes behov. Det er ikke hensiktsmessig at septikslam gjennomgår den ordinære renseprosessen for vannbehandling av avløpsvann. MOVAR planlegger å etablere et eget septikmottak, som fjerner avløpsløp og deretter fører slammet videre direkte til slambehandlingen. Å slippe septik på vannstrømmen vil kun skje i nødstilfelle dersom septikmottaket er ute av drift på grunn av havari eller lignende driftsstans. Vi anmoder Fylkesmannen å revidere bestemmelsen i tråd med det overnevnte.

4.4. Krav om måleprogram og overvåking

I utkastets punkt 7 har MOVAR blitt pålagt å gjennomføre målinger av utslipp til vann, grunn og luft. MOVAR er positiv til å etablere et måleprogram for utslipp til vann, men mener det ikke foreligger et tilsvarende behov for måling av utslipp til grunn og luft. Eventuelt utslipp til grunn og luft vil være utilsiktet, og det er også knyttet usikkerhet til hvordan målepunkter skal defineres. Vi anmoder

Fylkesmannen om å klargjøre hvilke krav som stilles til måleprogram for utslipp til grunn og luft. Måleprogrammene for grunn og luft kan etter vårt syn ikke være av et tilsvarende omfang som for utslipp til vann.

I punkt 11 i tillatelsen er det angitt at MOVAR skal delta og bidra til et samordnet overvåkingsprogram med relevante vannområder og andre aktører. Bestemmelsen fremstår som uklar, og vi ber om at Fylkesmannen konkretiserer samordningsplikten nærmere. Blant annet må det konkretiseres hvilke vannområder som anses relevant, og hvilke andre aktører MOVAR plikter å samordne med.

5. AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

Vi håper gjennomgangen ovenfor viser at omfanget av flere av kravene Fylkesmannen vurderer å oppstille er svært omfattende og kostnadskrevende, og vil etter vårt syn og erfaring ha begrenset miljømessig gevinst. Videre er det behov for at flere av bestemmelsene i tillatelsen må konkretiseres nærmere. Det er derfor et behov for at tillatelsen revideres.

Vi vil gjerne ha en dialog med Fylkesmannen om revisjon av vilkårene dersom noe av dette er uklart.

Med hilsen

Kaj-Werner Grimen
Sektorsjef VA

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og trenger dermed ingen underskrift.

Vedlegg

20-NOT-212 PN28 Vurdering av vannkvalitet og utslipp av nitrogen i resipient

50-NOT-505 PN27 Konsekvensvurdering N-fjerning - Klima og økonomi